

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Stadshavens gemeente Groningen

Advies over de reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

22 april 2021 / projectnummer: 3510

1 Advies voor de inhoud van het MER

De gemeente Groningen wil het gebied 'Stadshavens' herontwikkelen. Ze wil circa 46 hectare industrie- en bedrijventerrein transformeren naar een gemengd stedelijk gebied met een mix van wonen, werken en voorzieningen (maximaal 3.300 woningen en 33.000 m² bvo maatschappelijke en commerciële voorzieningen). Dat gebeurt in verschillende fases. Duurzaamheid, gezondheid en bereikbaarheid zijn belangrijke ambities bij de transformatie. Voor de ontwikkeling van Stadshavens is een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte of een omgevingsplan nodig. Hiervoor wordt een milieueffectrapport opgesteld. De gemeente heeft de Commissie gevraagd een advies te geven over de inhoud van het op te stellen milieueffectrapport.

De Commissie is van mening dat de notitie reikwijdte en detailniveau (hierna: NRD) van de gemeente helder inzicht geeft in het voornemen en dat deze goed doordacht en leesbaar is. Daarmee biedt de NRD een gedegen basis voor het MER.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER, op basis waarvan de gemeente het milieubelang kan meewegen in haar besluit over Stadshavens:

- Een vertaling van gemeentelijke ambities in de plannen voor Stadshavens, in ieder geval voor mobiliteit, gezondheid, duurzaamheid, water, groen en biodiversiteit.
- Een beschrijving van alternatieven en varianten om deze ambities te realiseren.
- Het doelbereik en de milieugevolgen van het voornemen, de alternatieven en de varianten.
- Het voorkeursalternatief en een onderzoek naar de invulling van het juridisch kader om de ambities binnen Stadshavens te realiseren.
- Een monitorings- en evaluatiesysteem om in de gaten te houden in welke mate de ambities bereikt worden en of de milieugevolgen acceptabel blijven. Ook kan dit systeem gebruikt worden om actuele informatie over de leefomgeving te betrekken bij het uitwerken van deelplannen binnen Stadshavens.

Besluitvormers en belanghebbenden lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken van dit advies geeft de Commissie in meer detail aan welke informatie het MER moet bevatten. Het advies gaat niet uitgebreid in op de onderwerpen die al afdoende in de NRD zijn besproken.

Figuur 1 Locatie Stadshavens: ten noordoosten van het centrum van de stad Groningen (bron: notitie R&D)

Aanleiding MER

Afhankelijk van het moment waarop de Omgevingswet in werking treedt, wordt voor de ontwikkeling van Stadshavens een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte of een omgevingsplan opgesteld. Volgens de NRD is het plan in ieder geval kaderstellend voor activiteiten zoals bedoeld in categorie D11.2 van de bijlage van het Besluit milieueffectrapportage, namelijk de aanleg van een stedelijk ontwikkelingsproject. Daardoor moet een MER worden opgesteld. Volgens de NRD is verder waarschijnlijk een project- en plan-MER nodig vanwege een WKO-systeem (categorieën C15.1 en D15.2) en mogelijk vanwege een ontgronding (categorieën C16.1 en D16.1).

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van de gemeente Groningen – besluit over het bestemmingsplan of het omgevingsplan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3510](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Rol milieueffectrapportage

De NRD noemt de beleidsambities die de aanleiding en het kader vormen voor de transformatie van Stadshavens en die bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie, de Mobiliteitsvisie (in wording) en het Coalitieakkoord staan. Onderstaand schema illustreert hoe het MER optimaal gebruikt kan worden om de gemeentelijke ambities in Stadshavens uit te werken, te onderbouwen en te realiseren. Dit schema vormt geen blauwdruk voor de totstandkoming van het MER. De totstandkoming zal in de praktijk geen lineair, maar een iteratief proces zijn. Bij het

uitvoeren van een stap in het proces is van belang dat telkens wordt geanalyseerd in hoeverre nog voldaan wordt aan de gemeentebrede en gebiedsspecifieke ambities.

Overigens merkt de Commissie op dat de terminologie in de NRD niet altijd consistent is. De NRD spreekt soms van randvoorwaarden en dan weer van ambities of van doelstellingen. Geef in het MER duidelijk aan wat met deze begrippen bedoeld wordt, hoe ze van elkaar te onderscheiden zijn en welke rol ze spelen in het proces. Wees consistent in gebruik van termen, zodat misverstanden worden voorkomen.

3 Huidige situatie en autonome ontwikkelingen

De (milieueffecten van de) huidige situatie plus de autonome ontwikkeling vormen gezamenlijk de referentiesituatie voor het MER, zoals in de NRD ook wordt omschreven. Maak duidelijk onderscheid tussen het voornemen en deze referentiesituatie. De huidige situatie, exclusief autonome ontwikkelingen, vormt de basis voor de 'leefomgevingsfoto' (zie hoofdstuk 8). De leefomgevingsfoto inclusief de autonome ontwikkeling is de referentie. Het is van belang dat deze onderdelen herkenbaar in beeld worden gebracht.

4 Het voornemen en de Groningse ambities

Beschouw alle relevante ambities van de gemeente en vertaal deze naar Stadshavens. De Commissie adviseert om in ieder geval in te gaan op de ambities uit de omgevingsvisie en specifiek ook die op het punt van mobiliteit, gezondheid, duurzaamheid, water, groen en biodiversiteit. Hierna volgen enkele aandachtspunten voor de vertaling naar Stadshavens.

4.1 Algemeen

Geef voor iedere ambitie aan welke kwaliteit of welk resultaat de gemeente nastreeft en wat de 'distance to target' momenteel is. Werk de ambities zo concreet uit dat het doelbereik van het voornemen en de alternatieven en varianten getoetst kan worden. Ga ook in op de samenloop en de spanning tussen de ambities.

Het gebied zal gefaseerd worden ontwikkeld over een periode van meerdere jaren met een maximum van circa 20 jaar. Geef aan wat dit betekent voor (het kunnen invullen van) de ambities gedurende deze periode en wat de invloed is op de uiteindelijke situatie.

Met twee corporaties en drie projectontwikkelaars heeft de gemeente een Akkoord op Hooflijnen gesloten. Dit akkoord wordt uitgewerkt in een samenwerkingsovereenkomst en 'gouden regels voor de inrichting van Stadshavens'. Deze afspraken gaan onder andere over mobiliteit, duurzaamheid, gezondheid, cultuurhistorie en natuur. De afspraken zullen mede

bepalend zijn voor de inrichting van Stadshavens en voor het halen van de ambities. Geef in het MER aan hoe de afspraken aansluiten op de ambities.

4.2 Omgevingsvisie The Next City

De Omgevingsvisie The Next City beschrijft de ambities voor de stad in de komende jaren. Deze ambities zijn uitgewerkt in een Top 12 keuzes voor de stad. Geef aan hoe deze keuzes, voor zover relevant, voor Stadshavens zijn uitgewerkt.

Stadshavens moet volgens de omgevingsvisie een aantrekkelijk gemengd stedelijk gebied worden. De NRD besteedt nog beperkt aandacht aan het thema economie. Het MER moet de gewenste aard, omvang en kwaliteit van bedrijvigheid in beeld brengen¹, of in ieder geval de kaders waaraan gewenste voorzieningen moeten voldoen. Waar bijvoorbeeld sprake is van stedelijke boulevards vraagt dat met name om aantrekkelijke economische functies in combinatie met wonen.

4.3 Mobiliteit

De NRD beschrijft ambities voor parkeren en de bereikbaarheid van Stadshavens. Ook beschrijft het knelpunten op het wegennet rond Stadshavens. Beschrijf in het MER op welke wijze, en met welke ambitie, de principes uit de mobiliteitsvisie (zie bijvoorbeeld de collegebrief van 28 oktober 2020) op de transformatie worden toegepast. Op die manier maakt het MER duidelijk wanneer het plan geslaagd is. Belangrijke onderwerpen zijn de beperking van het autobezit en -gebruik in relatie tot de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving en de klimaatdoelen.

Logistiek vraagt om extra aandacht in stedelijke gebieden met gemengde woon- en werkfuncties. Omdat hoge eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de openbare ruimte, is er weinig tot geen ruimte voor (zwaar) verkeer. Dit stelt eisen aan het personenvervoer maar ook aan de stadslogistiek (bezorglogistiek en afvallogistiek). Ga in het MER in op de wijze waarop logistiek invulling krijgt in relatie tot het leefmilieu. Ga verder in op de mogelijkheid om voor de aanvoer van materialen gebruik te maken van vervoer over water, gezien de ligging van het gebied aan het Eemskanaal.

4.4 Gezondheid

Groningen wil de gezondste stad van Nederland worden (zie de Healthy Ageing Visie). Geef in de NRD aan wat dit betekent voor Stadshavens. Neem bij de vertaling naar Stadshavens de kwantificeerbare milieueffecten mee (geluid, luchtkwaliteit) en ook de positieve effecten van het plan op omliggende gebieden. In de NRD is hiervoor al een aanzet gegeven. De uitwerking van het thema gezondheid kan op planniveau worden geconcretiseerd². Bijvoorbeeld:

- Onderzoek voor geluid en luchtkwaliteit niet alleen wat wettelijk (maximaal) mag, maar ook hoeveel hoger het kwaliteitsniveau kan worden (minder emissie en immissie).
- Onderzoek in hoeverre rustige gebieden zijn te onderscheiden of worden gecreëerd.

¹ Dit wordt ook in enkele zienswijzen opgemerkt.

² Ook de GGD vraagt daar aandacht voor in een zienswijze.

- Onderzoek de optimale gebouwvormen en indeling van woonfuncties. Denk aan geluid-luwe gevels en het afschermen van hoogbelaste gevels door afgesloten galerijen.
- Werk de kansen voor gezondheidsbevordering uit: realisatie van veilige wandel- en fietspaden en voldoende groen om te verblijven en te recreëren.

4.5 Duurzaamheid

Energieneutraliteit

De gemeente Groningen streeft naar een CO₂-neutrale stad in 2035. De NRD concludeert echter dat energieneutraliteit in Stadshavens waarschijnlijk niet haalbaar is. De Commissie adviseert om de afzonderlijke maatregelen te benoemen en uit te werken, en te toetsen in hoeverre energieneutraliteit haalbaar is. En mocht dat niet haalbaar zijn, onderzoek dan welke maatregelen extra getroffen kunnen worden, bijvoorbeeld buiten het plangebied.

Voor warmte gaat de NRD uit van bodemenergie. De Beleidsvisie bodemenergie is voor Stadshavens beperkt uitgewerkt maar gaat uit van 1200 tot 1500 woningen. De NRD gaat uit van 3300 woningen. Werk de uitgangspunten uit de visie uit met inachtneming van het werkelijke aantal woningen en voorzieningen. Besteed daarnaast aandacht aan elektriciteit, zowel aanbod (zonne-energie) als vraag (woningen, voorzieningen en mobiliteit). Omdat uiteindelijk de hele stad CO₂-neutraal moet worden, is het belangrijk om te onderzoeken in hoeverre gebieden die transformeren een extra bijdrage kunnen leveren³.

Klimaatadaptatie

Beschrijf in het MER de ambities voor een klimaatrobuuste en toekomstbestendige wijk. Houd rekening met het hoogteverschil tussen Damsterdiep en Eemskanaal Noordzijde, de secundaire waterkeringen, een gezonde bodem voor vergroening, klimaatadaptatiemaatregelen en de autonome bodemdaling. Geef specifiek aan op welke wijze de effecten van wateroverlast (piekbuien) en hittestress in de plannen worden beperkt of gemitigeerd.

Circulariteit

Beschrijf hoe dit plan inhoud geeft aan nationaal beleid voor circulariteit en de ambities uit de omgevingsvisie. Ga in het MER verder in op de volgende aspecten:

- De verhouding tussen ambities van de stad, het project en de vastgelegde milieuprestatie van gebouwen (MPG).
- De mogelijkheden van het plan voor het verminderen, recyclen of terugwinnen van grondstoffen-, materialen- en energiegebruik.

4.6 Water

Beschrijf in het MER hoe de ambities uit de Watervisie voor wonen, varen, recreatie en openbare ruimte worden vertaald in het transformatieproces van Stadshavens. Geef ook aan op welke manier de beleving van de stad aan het water binnen het plangebied wordt versterkt.

³ In transformatiegebieden kunnen veelal meer maatregelen genomen worden dan in de andere delen van de bestaande stad.

De NRD vermeldt dat binnen het gebied waterelementen worden gerealiseerd vanwege de behoefte aan ruimte voor waterberging. Geef aan welke kwaliteit voor deze elementen wordt nagestreefd en hoe die kwaliteit kan worden bereikt.⁴

4.7 Groen & biodiversiteit

Beschrijf hoe de ambities van het Groenplan 'Vitamine G' een plaats krijgen in de nieuwe groenstructuur, en hoe dit bijdraagt aan de klimaatbestendigheid. Geef aan hoe de ontwikkeling van deze nieuwe structuur zich verhoudt tot de beoogde gefaseerde realisatie van Stadshavens. Geef specifiek aan hoe de ambitie voor 'natuurinclusief bouwen' vanuit de Woonvisie en het Groenplan gestalte krijgt per fase. Geef tenslotte aan hoe bestaande natuurwaarden een plaats krijgen, en welke kansen er zijn voor versterking van de biodiversiteit.

Het nieuwe Havenpark bevindt zich in de oostelijke kop. Dit is een aandachtspunt voor de bereikbaarheid, de sociale veiligheid en daarmee voor het daadwerkelijke gebruik van het park. Geef aan welke maatregelen aan dat gebruik kunnen bijdragen, bijvoorbeeld op het gebied van voorzieningenniveau, zichtlijnen vanuit omliggende gebieden en bereikbaarheid.

5 Alternatieven en varianten

5.1 Algemeen

Het resultaat van de vorige stap (zie hoofdstuk 4) is een beschrijving van de ambities, vertaald naar Stadshavens. Ook ontstaat een eerste beeld van mogelijke conflicten tussen ambities. De Commissie adviseert om in die situatie vervolgens te verkennen in hoeverre de ambities bereikt kunnen worden door alternatieven en varianten uit te werken. Onderzoek de verschillende mogelijkheden voor het uitwerken van individuele ambities, de (effecten van) te maken keuzes en de manieren om conflicten tussen ambities te voorkomen. De NRD noemt al een aantal alternatieven en varianten die op voorhand duidelijk zijn, maar in de loop van het proces kunnen ook andere opties opkomen naar aanleiding van de uitwerking van ambities. Een voorbeeld is een variant op het gebied van natuurinclusief bouwen, als verschillende opties bestaan voor de uitwerking daarvan. Een ander voorbeeld is realisatie van een groot park op een andere locatie, als blijkt dat de geplande locatie mogelijk wringt met de ambitie voor bereikbaar groen.⁵

5.2 Alternatief over mobiliteit

De NRD beschrijft dat mogelijk een alternatief voor verkeer wordt uitgewerkt, waarbij wordt onderzocht hoe de verkeerstoename beperkt kan blijven. De Commissie onderschrijft het belang van een alternatief over verkeer/mobiliteit. Het huidige plan gaat uit van een gedifferentieerde parkeernorm van 0,5 parkeerplaatsen per woning 'vast' en 0,5 'flexibel' in een gebouwde parkeervoorziening, waarbij de laatste op termijn mogelijk niet meer nodig is in

⁴ Zie ook de zienswijze van Waterschap Noorderzijlvest. Als inrichtingsmaatregelen voor het watersysteem binnen het plangebied (zoals natuurvriendelijke oevers) ook bijdragen aan de kwaliteit van het KRW-waterlichaam Boezemkanalen Eemskanaal Winschoterdiep, geef dat dan ook aan.

⁵ Zie over de locatie van het park ook een van de zienswijzen.

geval van een verdergaande mobiliteitstransitie. De Commissie constateert dat de sturing op de mobiliteitstransitie met deze norm beperkt blijft. Vanwege de spanning tussen autobezit/-gebruik, het gebruik van de ruimte en de stedelijke leefkwaliteit adviseert de Commissie om onderzoek te doen naar alternatieven met verschillende ambitieniveaus, zoals:

- Een mix van vervoerwijzen of mobiliteitsconcepten die aansluit bij huidige ontwikkelingen in de mobiliteit, zoals beschreven in de NRD (ambitieniveau 'midden');
- Organisatie van de mobiliteit waarbij de (eigen) auto een beperkte rol speelt voor de bereikbaarheid en mobiliteit. In deze variant (ambitieniveau 'hoog') staan voetganger, fiets en OV centraal en wordt maximaal ingezet op virtuele bereikbaarheid, deelmobiliteit, hubs (met ruime functionaliteit) en bezorg- en afvallogistiek. Eventueel geldt de eis van geen uitstoot en een lage, maar realistische parkeernorm. Hierbij passen geen gebouwde parkeervoorzieningen voor auto's. De beschikbare ruimte kan anders worden gebruikt. Ook de locatie van fietsparkeren (centraal of zo dicht mogelijk bij de gebruiker) is een aandachtspunt.⁶ Onderzoek welke mobiliteitsmogelijkheden wenselijk zijn voor de toekomstige bewoners, met differentiatie in doelgroepen, en onderzoek de (financiële) haalbaarheid.

5.3 Varianten

In de NRD is aangegeven dat varianten worden uitgewerkt voor de toegestane bouwhoogte, de mogelijkheden om bij te dragen aan de energietransitie en de verkeersontsluiting. De Commissie adviseert om in de variant voor de bouwhoogte echte hoogbouw te onderzoeken, met aanzienlijk meer bouwlagen dan 20. In aanvulling op de genoemde varianten denkt de Commissie aan een variant met maximale inzet op de kwaliteit van de openbare ruimte (en van daaruit oplossingen zoeken voor mobiliteit, parkeren, afval en logistiek).

6 Doelbereik en milieugevolgen

Het resultaat van de vorige stappen is een uitwerking van ambities (hoofdstuk 4), inclusief alternatieven en varianten (hoofdstuk 5). Deze worden getoetst op hun doelbereik en milieugevolgen. Als bijvoorbeeld blijkt dat het doelbereik op aspecten achterblijft, kan de uitwerking van ambities aangepast worden in de vorm van nieuwe varianten. In dit hoofdstuk geeft de Commissie suggesties ter aanscherping en uitbreiding van het beoordelingskader in de NRD.

6.1 Algemeen

De NRD bevat een duidelijk overzicht van de milieuaspecten en beoordelingscriteria. Maak bij de beoordeling onderscheid tussen het doelbereik en de milieueffecten. Baken het studiegebied af op basis van relevante effecten op de leefomgeving.

De Commissie merkt op dat de ontwikkeling van Stadshavens invloed kan hebben op de mogelijkheden voor ontwikkeling van andere deelgebieden in de Eemskanaalzone. Dit kunnen kansen zijn, zoals de mogelijkheden voor inwoners van andere gebieden om gebruik te maken van voorzieningen in Stadshavens. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld kosten worden bespaard. De transformatie kan echter ook de milieugebruiksruimte in de Eemskanaalzone

⁶ De Fietsersbond noemt dit ook in een zienswijze.

beperken, bijvoorbeeld vanwege effecten op de luchtkwaliteit. Maak in het MER inzichtelijk hoe de keuzes die nu worden gemaakt, invloed hebben op de keuzes die nog in andere deelgebieden gemaakt kunnen worden. Beschrijf de kansen en risico's, waaronder de invloed op de milieugebruiksruimte.

6.2 Mobiliteit

Beschrijf het gebruik van de interne verkeersstructuur en de effecten op de verkeersstromen van en naar het gebied voor de verschillende vervoerwijzen. Ga hierbij in op bereikbaarheidsknelpunten en de mate waarin het voornemen ze beïnvloedt.

Geef aan op welke wijze aannames en uitgangspunten voor de mobiliteitstransitie (zie paragraaf 5.2) zijn meegenomen bij het opstellen van de mobiliteitsprognose(s).

6.3 Leefomgevingskwaliteit

Luchtkwaliteit

In de NRD is aangegeven dat kwantitatief onderzoek wordt gedaan naar de luchtkwaliteit. Verwacht wordt dat de huidige en toekomstige luchtkwaliteit zal voldoen aan de wettelijke normen en grenswaarden. Plaatselijk kan er echter wel sprake zijn van knelpunten. Alhoewel de gemeente zich niet heeft aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord, adviseert de Commissie eventuele huidige en toekomstige knelpunten binnen en rond het plangebied in beeld te brengen en een beschouwing te geven van mogelijkheden om de luchtkwaliteit plaatselijk te verbeteren. Ook onder de wettelijke normen zijn er effecten op de gezondheid.

Geluid

De NRD geeft aan dat de geluidbelasting door de gezoneerde industrieterrein en het wegverkeer kwantitatief wordt onderzocht (modelmatige aanpak) en dat ook de gecumuleerde geluidbelasting in beeld wordt gebracht. Omdat deze herzonering mede bepalend is voor de toekomstige wettelijke geluidbelasting, adviseert de Commissie om de samenhang tussen dit project (verwachte resultaten en planning) en de uitwerking van het MER te beschrijven.⁷

Gezondheid

Paragraaf 4.4 van dit advies bevat een aantal suggesties voor onderzoek naar gezondheidsbescherming en -bevordering. Bepaal in het MER het doelbereik en de effecten van de voorgestelde maatregelen. Onderbouw de maximale geluidbelastingen voor de woningen binnen en buiten het plangebied.

De Commissie leest in de NRD dat aandacht wordt besteed aan sociale effecten bij gezondheidsbescherming en -bevordering. De Commissie vindt het positief dat de gemeente deze effecten in beeld brengt. Werk in het MER uit om welk soort effecten het gaat, zoals het verband tussen de plek waarop kwetsbare groepen zich vestigen en de milieubelasting op die

⁷ In een van de zienswijzen wordt hier ook aandacht voor gevraagd.

locatie. Werk uit hoe de effecten worden bepaald. Voor algemene adviezen en inspiratie is een handreiking 'sociale effecten in milieueffectrapportage' beschikbaar⁸.

Ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid

Het gebied zal zowel tijdens de transformatie als daarna intensief gebruikt worden, met veel activiteiten op een relatief klein oppervlak. In combinatie met de hoge eisen aan de leefbaarheid van de openbare ruimte vraagt dit om extra aandacht in het MER. Geef aan hoe ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in balans blijven met andere ambities. Besteed daarbij bijvoorbeeld aandacht aan specifieke effecten van hoogbouw op leefbaarheid (schaduw, wind), effecten van ontwikkelingen in de plint in relatie tot leefbaarheid (o.a. half verdiepte parkeergarages⁹), concentratie of spreiding van voorzieningen, aanwezigheid van zwaar verkeer en de relatie met het gebruik van de openbare ruimte en groen, en hittestress.

6.4 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een integrale opgave. Besteed extra aandacht aan samenhang tussen duurzaamheidsmaatregelen.¹⁰ Maak onderscheid in energie (elektriciteit, warmte, vraag en aanbod), klimaatadaptatie (piekbuien en hittestress) en circulariteit (aanlegfase (bouw) en beheerfase (goederen en afval)). Breng die in verband met leefkwaliteit en groen (oppervlakte, biodiversiteit). Geef aan wat de (positieve) milieueffecten zijn van duurzame ontwikkeling, bijvoorbeeld op het gebied van circulair bouwen.

De Commissie signaleert dat in de NRD onduidelijk is of de milieueffecten van de WKO-installatie(s) worden onderzocht, en van eventuele aanvullende installaties als warmtepompen. Onderzoek in het MER de opties om het WKO-systeem te realiseren en de haalbaarheid daarvan. Ga in op de verschillende mogelijkheden, de bijbehorende milieueffecten (denk hierbij aan beïnvloeding van het zoet-brak-zout-grensvlak, chemische en microbiologische kwaliteit van het grondwater en verspreiding van verontreinigingen) en de cumulatie met effecten van andere (in fases geplande) ontwikkelingen.¹¹ Formuleer op basis van dit onderzoek aanbevelingen over de wijze van ontwikkeling en fasering van de installaties in het gebied.

6.5 Water en bodem

Het plan kan bij toenemende bebouwing en verharding leiden tot verminderde infiltratie van het neerslagoverschot in de bodem. Maak in het MER inzichtelijk hoe met infiltrerend hemelwater en met eventuele waterberging wordt omgegaan. Laat in het MER zien hoe het bouwrijp maken de bodemkwaliteit verandert en beschrijf de gevolgen voor de beoogde functies.

⁸ <https://www.commissierner.nl/documenten/00000487.pdf>

⁹ Zie de NRD, p. 19.

¹⁰ De Veiligheidsregio geeft in een zienswijze ook aanknopingspunten voor het meenemen van veiligheid als criterium.

¹¹ Het WKO-systeem kan ook aanleiding zijn voor de m.e.r.-plicht.

6.6 Natuur

Gebiedsbescherming

Bij de NRD zijn aan de hand van een AERIUS-berekening de verzurende en vermestende effecten van het voornemen in beeld gebracht, afgezet tegen de huidige feitelijke situatie. Hieruit komt naar voren dat het voornemen niet leidt tot toename van depositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in de omgeving. Bij de berekening van de depositie-effecten van de emissietoename door verkeer houdt het huidige AERIUS-model geen rekening met stikstofdepositie verder dan vijf kilometer van de weg. Zowel door de commissie Hordijk als in recente jurisprudentie is aangegeven dat daarmee mogelijk effecten op grotere afstand over het hoofd zijn gezien. In het geval van Stadshavens zou dat betekenen dat een depositietoename op Natura 2000-gebied Drentse Aa niet op voorhand is uit te sluiten. De Commissie adviseert om in het kader van het MER een herberekening uit te voeren aan de hand van de meest actuele versie van het AERIUS-model, zodat op dat moment zeker is dat het plan geen belangrijke nadelige effecten heeft op Natura 2000-gebieden.

Soortenbescherming

Beschrijf welke beschermde soorten te verwachten zijn, waar zij voorkomen en hoe ze beschermd zijn.¹² Denk met name aan broedvogels en vleermuizen in te slopen of te renoveren gebouwen. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Als verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, geef dan aan in hoeverre de staat van instandhouding van de betreffende soort verslechtert. Beschrijf mogelijke of nodige mitigerende of compenserende maatregelen, en geef aan of het plan uitvoerbaar is onder de Wet natuurbescherming.

6.7 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Beschrijf in het MER de cultuurhistorische waarde en belevingswaarde van de monumenten en karakteristieke panden binnen het plangebied en geef aan hoe het plan deze waarden beïnvloedt. Ga aan de hand van het archeologisch veldonderzoek in op de risico's voor de instandhouding van het bodemarchief en de kansen om dit archief beleefbaar te maken.

Het voornemen zal leiden tot een ander aanzicht van het gebied. De Commissie adviseert om het aspect visuele beleving in het MER een plaats te geven door visualisaties te maken van de nieuwe situatie. Daarbij is ook aandacht wenselijk voor de zichtbaarheid van de beoogde hoogbouw vanuit verschillende gezichtspunten in de omgeving.

6.8 Sociale effecten

De Commissie verwacht dat vanuit Stadshavens ook sociale interactie gaat plaatsvinden met omliggende wijken, bijvoorbeeld doordat de onderwijsvoorzieningen zich in andere wijken bevinden. Ga in op die effecten. De Commissie verwijst voor algemene adviezen en inspiratie naar de handreiking over sociale effecten (zie paragraaf 6.3).

¹² In een van de zienswijzen worden soorten benoemd die (mogelijk) in het gebied voorkomen.

7 Voorkeursalternatief en invulling juridisch kader

Uit het toetsen van het plan, de varianten en de alternatieven op doelbereik en milieugevolgen volgt een voorkeursalternatief. Dit voorkeursalternatief zal over een langere periode vorm krijgen. Laat op basis van effecten en doelbereik zien welk juridisch kader nodig is om de ambities te kunnen realiseren. De toekomstige uitwerking van deelplannen binnen Stadshavens moet aan dit kader voldoen. Hierbij zijn harde en zachte kaders voor nieuwe ontwikkelingen te onderscheiden:

- harde kaders zijn op iedere nieuwe ontwikkeling van toepassing. Hierbij is geen uitrust met kaders voor andere aspecten mogelijk. Wanneer een initiatief niet voldoet, wordt er geen toestemming voor gegeven. In deze categorie vallen bijvoorbeeld regels in het omgevingsplan voor het invullen van beleidsambities die essentieel zijn voor de transformatie van het gebied.
- zachte kaders worden bij voorkeur toegepast, maar bevatten mogelijkheden voor afwijking en saldering. Denk aan de mogelijkheid om minder positieve effecten te compenseren op een ander aspect. Deze kaders kunnen ook in beleidsregels staan.

De omgevingsvisie The Next City kondigt het uitwerken van gebiedsgerichte omgevingswaarden aan, met name voor ontwikkellocaties. Onder de Omgevingswet landen omgevingswaarden in het omgevingsplan. In dat plan kan ook bepaald worden dat nieuwe ontwikkelingen aan de omgevingswaarden worden getoetst. In de NRD worden deze omgevingswaarden echter niet besproken. Geef aan hoe hier invulling aan wordt gegeven, bijvoorbeeld voor de ambitie van Groningen om de gezondste stad van Nederland te worden. Het MER kan onderzoeken welke omgevingswaarde past bij die ambitie.

8 Monitoring en evaluatie

Het is van belang om nu een 'leefomgevingsfoto' te maken met de huidige situatie, exclusief autonome ontwikkelingen. Tijdens de gefaseerde ontwikkeling van Stadshavens kan beleid wijzigen en kunnen de situatie en milieukwaliteit in het gebied veranderen of anders ontwikkelen dan vooraf gedacht. Ook kan de situatie in nabijgelegen gebieden veranderen en kunnen technologische ontwikkelingen plaatsvinden die leiden tot andere opgaven. Het MER kan de basis leggen voor een leefomgevingsfoto door te onderbouwen op welke ambities (doelbereik) en leefomgevingsaspecten (effecten) monitoring met name van belang is. Als de leefomgevingsfoto de komende jaren regelmatig geüpdatet wordt, kan deze telkens gebruikt worden voor de uitvoeringsbeslissingen per deelplan of om maatregelen te nemen die de leefkwaliteit verbeteren of ambities realiseren. Op deze wijze monitoren en evalueren van de leefomgevingskwaliteit, en het betrekken van de actuele leefomgevingskwaliteit in verdere besluitvorming, vindt de Commissie cruciaal. Zo is het MER niet alleen van meerwaarde voor het eerste formele besluit (het bestemmingsplan of omgevingsplan), maar ook voor vervolgbesluiten over deelplannen binnen Stadshavens.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het voornemen op 3 maart 2021 besproken met het bevoegd gezag en de initiatiefnemer. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Jan Bakker
ir. Lidwien Besselink
ing. Gerard Krone
ir. Henk Otte
drs. Marieke van Rhijn (voorzitter)
mr. Roel Sillevius Smitt (secretaris)
drs. Gerrit de Zoeten

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Een bestemmingsplan verbrede reikwijdte of omgevingsplan voor de transformatie van het gebied Stadshavens.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om een stedelijk ontwikkelingsproject (categorie D11.2), waarschijnlijk om het onttrekken van grondwater (categorieën C15.1 en D15.2) en mogelijk om een ontgroning (categorieën C16.1 en D16.1).

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van de gemeente Groningen.

Initiatiefnemer

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3510](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

